

# Kdy má žlutá červenou?

## Název lekce

Kdy má žlutá červenou?

## Anotace

Lekce zaměřená na **bulvární tisk** slouží k základnímu seznámení s tématem a je využitelná především v hodinách **mediální výchovy**. Cílem lekce je jak **znalostní obohacení žáků** (bulvár a jeho znaky, etymologie slova bulvár, legislativa), tak **formování jejich hodnotové orientace** (odmítavý postoj k neetickému a protiprávnímu jednání bulvárních novinářů). Lekce začíná **receptivní činností** založenou na práci s konkrétním výtiskem novin (hledání důkazů pro tvrzení o náležitostech bulvárního tisku). V pokročilé části lekce jsou žáci postupně vedeni **k produktivní činnosti** (od jednoduchého spojování slovních dvojic a vymyšlení synonym až po tvorbu bulvární zprávy). Lekci uzavírá **diskuse** o povolání bulvárního novináře, kterou v případě časového de icitu může nahradit domácí úvaha.

## Výchovně-vzdělávací cíle

Žáci vyjmenují hlavní náležitosti bulvárních novin a najdou konkrétní příklady v tisku. Vysvětlí původ slova bulvár. Rozliší jazyk seriózních a bulvárních médií. Vytvoří bulvární zprávu. Popíše etické a právní mantinely novinářské práce.

## Klíčová slova

bulvár, zpráva, novinářská etika, občanský zákoník, tiskový zákon, žlutá žurnalistika

## Věková skupina

SŠ

## Časová dotace

1 až 2 vyučovací hodiny

## Mezipředmětové vztahy

mediální výchova, český jazyk a literatura, dějepis, základy společenských věd

## Pomůcky

pracovní list žák

pracovní list učitel

různé výtisky bulvárních novin v počtu odpovídajícím dvojicím ve třídě

## Zdroje

Sacher, R. *Byl jsem bulvární novinář: Autentická zpráva o stavu novinářské etiky u nás*. Praha: Otakar II. ve spolupráci s nakl. Formát, 2000.

Grafické zpracování Adéla Petrílková

# Kdy má žlutá červenou?

Žáky seznámíme s názvem lekce dřív, než rozdáme pracovní listy, a zeptáme se jich, o čem by lekce vzhledem ke svému názvu mohla být. Odpovědi nehodnotíme, ale vrátíme se k nim ve cvičení 7, které je zaměřeno na neetické a protiprávní jednání médií.

(Bulváru se říká také žlutá žurnalistika, a to podle anglického yellow journalism/press. Za tímto označením stojí kreslená postavička z amerického komického komixu „The Yellow Kid“ z let 1895–1898.)

## 1. Ve dvojicích pracujte s tištěným médiem, které vám rozdá vyučující. V časovém limitu sedmi minut hledejte na stránkách přidělených novin příklady dokládající následující tvrzení.

Titulek je větší než zpráva sama.

Obsah článku neodpovídá dramatickosti titulku.

Grafika se přehnaně snaží upoutat naši pozornost (barevnost, vykřičníky apod.).

Obrazová složka převažuje nad textovou.

První strana obsahuje alespoň jeden článek o soukromí celebrity, společenském či politickém skandálu, dopravní nehodě nebo vraždě.

Objevují se hovorová a expresivní slova, a to i mimo přímou řeč.

Z článku není jasné, odkud novinář získal informace.

Zpráva obsahuje stanovisko novináře.

Informace nezabíhají do detailů a neozřejmují souvislosti.



### Co je pojitkem těchto tvrzení?

Jedná se o tvrzení týkající se bulvárního tisku. Ovšem nemusí platit vždy všechna.

Kolik se vám jich při práci s výtiskem novin podařilo doložit?

Se kterým tvrzením se vám pracovalo nejhůře a proč?

**Neuvěřitelné!**

## 2. Kde se vzal bulvár?

Slovo *bulvár* pochází z francouzského slova boulevard, což je označení pro širokou ulici v Paříži. Právě na takových ulicích se ve 30. letech 19. století ve Francii (a současně i v USA) rozšířil pouliční prodej tiskovin, při němž kameloti vykřikovali senzační titulky, aby zaujali kolemjdoucí a přesvědčili je ke koupi daného titulu (předtím se noviny a časopisy prodávaly pouze formou předplatného). Vznik a rozšíření masového/senzačního/bulvárního tisku je úzce spjat s průmyslovým pokrokem a technologickými inovacemi v průběhu 19. století.

<https://mediagram.cz/dejepis/kdy-vznika-bulvar-a-kde-se-toto-oznaceni-vzalo>



### Vzpomenete si na některé vynálezy 19. století, které usnadnily výrobu novin?

Na počátku 19. století byl vynalezen papírenský stroj, který vyráběl „nekonečné“ role papíru. V Čechách ho jako první pořídil roku 1829 mladý Jakub Schönfeld do pražské papírny Císařský mlýn (ostrov Štvanice zvaný kdysi „Papierinsel“).

V polovině 19. století byla vynalezena rotačka, jejíž princip spočívá v tom, že tiskové desky s textem jsou umístěny na rotující válce, mezi kterými probíhá pás papíru odvíjející se z „nekonečné“ role. Pás papíru sice nebyl nekonečný, ale délka až 14 km zajistila nepřerušovanou výrobu novin.

Pro porovnání je dobré si uvědomit, že před papírenským strojem a rotačkou, jejichž lepší verze využívaly parní pohon (19. stol. = století páry), se používal tiskařský lis. Gutenbergův vynález byl používán od poloviny 15. století až do přelomu 18. a 19. století, kdy byl nahrazen železným lisem s pákovým ovládním, který byl 10x rychlejší. I tak se ale každý list papíru ručně pokládal na vysázené litery. Velkou změnu představovala právě až rotačka, díky které se snížila cena novin a média začala být dostupná masám.

**Ačkoliv se původ slova bulvár váže k pouličnímu prodeji tiskovin, dnes se s bulvárem setkáváme i jinde. Ve kterých typech/druzích médií na něj můžeme narazit?**

Ve všech (tisk, internet, televize, rozhlas). Některá média jsou čistě bulvární (např. TV Nova), jiná seriózní, ale mohou se v nich objevit bulvární pořady (např. Máte slovo nebo Třináctá komnata na ČT1). V posledních letech roste tzv. bulvarizace médií (postupování bulvárního obsahu či postupů do seriózních médií).

### 3. Seznamte se s názory a zkušenostmi bývalého bulvárního novináře Richarda Sachera.

„Hlavní příkázání všech novin a časopisů hlásá, že musí být pravda, co v nich stojí! Tahle zásada platila pár let po revoluci, když tady bulvár začínal. Dnes mám pocit, že čím větší výmysl se na titulní straně bulvárních plátek objeví, tím má větší úspěch u čtenářů. Ne nadarmo se nejen u divadla říká, že svět chce být klamán... Někdy nevkus ze strany novináře zachází až tak daleko, že se na titulní straně objeví šokující titulek, který si vysloveně protřečí s textem uvnitř.

Další pravidlo praví, že každý z nás se nejvíc zajímá o ostatní lidi. Člověk je proto vždy středem pozornosti. Lidé se zajímají o ty noviny, z nichž nemluví pouze fakta, ale i city. Nutná je i vyváženost. Bulvární tisk (...) by měl být jako svět. Člověk v něm musí nacházet každý den vedle sebe něco smutného i veselého, něco potěšitelného i strašného, poučného i zábavného. Je nutné si uvědomit, že po každém dešti svítí slunce. A to platí pro každou stránku. Bohužel se tak neděje pokaždé a občas máte po přečtení novin pocit, že byste nejrady skočili z Nuselského mostu...“

Richard Sacher: *Byl jsem bulvární novinář*



#### Co autor myslí bulvárem „pár let po revoluci“? O kterém období hovoří a jaká je souvislost s médii?

Je myšleno po sametové revoluci v listopadu 1989, protože pak mohla znovu vzniknout soukromá média. Pravidla vydávání médií řešil a řeší tiskový zákon. Po odstátnění tištěných médií v roce 1990 byly ze zákona o periodickém tisku z roku 1966 vyškrtány některé omezující paragrafy (možnost cenzury, zákaz soukromého vlastnictví a podnikání a podobně). Vydavatelé novin a časopisů se tímto starým zákonem řídili až do roku 2000, kdy byl přijat nový tis-kový zákon č. 46/2000. Ten se dočkal jen malé úpravy v roce 2013, když jeho novela stanovila nová pravidla pro vydávání periodického tisku územní samosprávy, takzvaných radničních novin.

#### Vymyslete témata dvou bulvárních článků, která se vzájemně vyvažují.

(Negativní: krádeže, vraždy, živelní pohromy, neshody na politické scéně... Pozitivní: přírůstek v ZOO, úspěch českých vědců, udělení cen, záchrana historického objektu...)

#### Jaké novinové zprávy ve vás nejvíce vzbuzují negativní emoce a proč?

### 4. Přečtěte si tři titulky z bulvárních novin s různou datací.

Aha!: Tohle se valí z Maďarska!

Blesk: Uprchlíci pozor! Do Česka jen jednu ženu...

Blesk: Mistr hubanců Junker: Češi, olíbejte tisíce migrantů navíc. A POVINNĚ



#### Které tematicky se titulky týkají?

Uprchlícké krize.

#### Jaký vztah zauímají k tematice?

Negativní. Z prvního titulku je cítit povýšení a opovržení (slovo „tohle“ označuje lidi). Ve druhém je patrná narážka na polygamii, což je ale autorova stereotypní představa (ne každý uprchlík má víc žen). A poslední zesměšňuje předsedu Evropské komise Junckera („mistra hubanců“) a jeho přístup k řešení uprchlické krize.

#### Jsou takové titulky přijatelné?

Nejsou. Zpráva by měla být neutrální. Autor by neměl dávat najevo, co si myslí, a už vůbec by se neměl snažit ovlivnit čtenářův názor.

## 5. Přečtěte si dvě tvrzení týkající se jazykové roviny bulvárních článků, z nichž je však pravdivé jen jedno. Odhalíte které?

V textu se objevují věty (např. řečnické otázky nebo zvolání), jejichž cílem je navázat kontakt s adresátem a ovlivnit jeho postoj ke sdělované informaci.

S ohledem na méně vzdělaného čtenáře se oproti serióznímu tisku neobjevují v bulvárních článcích přechodníky (přeživší, navráťivší, žužlaje...).

Pravda. Takové věty mají tzv. persvazivní funkci, což znamená, že se nás snaží ovlivnit v úsudku či postoji. Na rozdíl od manipulace nemají za cíl příjemci uškodit. Příklady z deníku Aha!: Vždyť výstřednější postavičku široko daleko abys pohledal!; Dobrotivý Bože, za co trestáš české fotbalové fan-dy?; Bojkotujte v neděli vše turecké!

Nepravda. I bulvár užívá přechodníkový tvar slovesa, ačkoliv působí knižně až archaicky. Důvodem je jazyková kondenzace (zhuštění, díky kterému ušetříme místo a udržíme pozornost čtenáře). Příklady z deníku Aha!: Přeživší bráška a sestřička byli okamžitě převezeni...; Její kolega se kvůli navráťivší se zákeřné nemoci neustále dusil...; Rus, žužlaje zmrzlou vodku, připouští, že je pořádná kosa.

## 6. V bulvárním zpravodajství se často setkáváme s přídavnými jmény, jejichž účelem je článek zatraktivnit senzacechtivému čtenáři. Několik příkladů najdete i mezi následujícími slovními spojeními, která pocházejí z deníku Blesk.

Přiřaďte přídavná jména k podstatným tak, aby společně dávala smysl.

Které spojení považujete za nebulvárnější?

Doplňte do tabulky alternativu, kterou by použilo seriózní médium. Pokud původní variantu považujete za vhodnou, nemusíte vymýšlet náhradu.

pohádkové	praktiky	
plačtivé	pozadí	
macaté	tempo	
absurdní	počasí	deštivé
upoceně	zábava	
raketové	vítězství	
nekalé	honoráře	

nekalé	praktiky	nekalé, nepoctivé
macaté	pozadí	korpulentní, rozměrné
raketové	tempo	rychlé
plačtivé	počasí	deštivé
absurdní	zábava	absurdní, nesmyslná
upoceně	vítězství	těžce vydobyté, pracně dosažené
pohádkové	honoráře	velké, vysoké

Pozn.: Tabulka obsahuje spojení slov, která byla použita v deníku Blesk. Nicméně v některých případech fungují i jiné kombinace, např. pohádkové počasí (Kutnohorský deník: Vánoce v GASK doprovodilo pohádkové počasí).

## 7. Vyberte si z následující nabídky jednu informaci a zpracujte ji do zprávy, která stylově odpovídá bulvárním novinám.

Předávání hudebních cen Grammy bylo letos zrušeno.

Novou ředitelkou ZOO se stala Žofka Orangutánová.

Včera se v paláci Lucerna v Praze konal maturitní ples Střední školy DUKE Náhorní, na který těsně před půlnocí dorazila Policie ČR.

## 8. Prohlédněte si titulní stranu deníku Aha! a zodpovězte otázky.

Co vás při pohledu na ukázkou napadá jako první?

Kdo fotografií asi pořídil a jak se dostala do redakce?

To není přesně známo, ale pravděpodobně někdo z českých turistů, kteří byli ubytováni v protějším hotelu, pořídil fotografii a prodal ji novinám. Na podobné fotografie se specializují i paparazzi, kteří se zaměřují na soukromý život celebrit. Jde jim zejména o choulostivé snímky (zálety, opilost, ale třeba také vzhled bez make-upu). Nicméně vyslat do Turecka fotografa kvůli snímku nahé Bohdalové by bylo finančně nevýhodné. Fotka tedy zřejmě vznikla náhodně.

Mohou média podobné fotografie zveřejňovat?

Ne, nesmějí, ale jedinou obranou, když se jedná o soukromé médium, je žaloba ze strany poškozené. Novela Občanského zákoníku z roku 2014 říká: „Zachytit jakýmkoli způsobem podobu člověka tak, aby podle zobrazení bylo možné určit jeho totožnost, je možné jen s jeho svolením.“ Nicméně pokud se jedná o použití fotografie k vědeckému nebo uměleckému účelu a pro tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství, pak může být fotografie pořízena a použita bez svolení (tisková konference politické strany, slavnostní předávání cen, demonstrace apod.). V takovém případě se nejedná o protiprávní zásah do osobnostních práv. To ale není případ, kdy je nahá herečka vyfotografována na soukromé dovolené. Jiřina Bohdalová – podobně jako mnoho dalších slavných osobností – žalobu nakonec nepodala. „Vždyť soud v takovém případě žádá, aby oběť vyčíslila škodu a dokázala, že jí škoda skutečně vznikla. Ale copak lze vyčíslit ponížení, vystavení na pranýři a hanbu? Já si myslím, že celý mediální zákon je velice špatně postavený, protože člověk nemá šanci se ani bránit,“ uvedla Jiřina Bohdalová v rozhovoru pro Rádio Impuls.



Z úcty k herečce jsme původní titulní stranu pro účely tohoto pracovního listu upravili tak, aby nebyla dotčena její důstojnost.



K jakému názoru na herečino chování nás mají titulky přimět?

Že za její nahotou, které se však v soukromí nebo na vyhrazených místech „dopouští“ mnoho z nás, je něco víc („Proč to udělala?“) a že takové chování je nepřipustné až nehorázné („Skandál“). Spíš je ale nehorázné otisknout takové fotky bez souhlasu dané osoby.

Která věta z titulní strany má největší potenciál přimět čtenáře bulváru k zakoupení výtisku?

„Fotky bez cenzury uvnitř.“

Jak se toto cvičení vztahuje k názvu lekce?

Žlutá žurnalistika = bulvár. Červená = stop, zastav, dál už ne... Žlutá (=bulvár) má červenou, když se jedná o neetické a protiprávní jednání. Nicméně ze svých zkušeností víme, že i někteří řidiči neberou červenou na semaforu v potaz. A tak je to i ve světě bulváru...

## 9. Chtěli byste být bulvárním novinářem? Proč ano/proč ne?





# Kdy má žlutá červenou?

**1. Ve dvojicích pracujte s tištěným médiem, které vám rozdá vyučující. V časovém limitu sedmi minut hledejte na stránkách přidělených novin příklady dokládající následující tvrzení.**

Titulek je větší než zpráva sama.

Obsah článku neodpovídá dramatickosti titulku.

Grafika se přehnaně snaží upoutat naši pozornost (barevnost, vykřičníky apod.).

Obrazová složka převažuje nad textovou.

První strana obsahuje alespoň jeden článek o soukromí celebrity, společenském či politickém skandálu, dopravní nehodě nebo vraždě.

Objevují se hovorová a expresivní slova, a to i mimo přímou řeč.

Z článku není jasné, odkud novinář získal informace.

Zpráva obsahuje stanovisko novináře.

Informace nezabíhají do detailů a neozřejmují souvislosti.



Co je pořítkem těchto tvrzení?

Kolik se vám jich při práci s výtiskem novin podařilo doložit?

Se kterým tvrzením se vám pracovalo nejhůře a proč?

**Neuvěřitelné!**

## 2. Neuvěřitelné!

Slovo *bulvár* pochází z francouzského slova boulevard, což je označení pro širokou ulici v Paříži. Právě na takových ulicích se ve 30. letech 19. století ve Francii (a současně i v USA) rozšířil pouliční prodej tiskovin, při němž kameloti vykřikovali senzační titulky, aby zaujali kolemjdoucí a přesvědčili je ke koupi daného titulu (předtím se noviny a časopisy prodávaly pouze formou předplatného). Vznik a rozšíření masového/senzačního/bulvárního tisku je úzce spjat s průmyslovým pokrokem a technologickými inovacemi v průběhu 19. století.

<https://mediagram.cz/dejepis/kdy-vznika-bulvar-a-kde-se-toto-oznaceni-vzalo>



Vzpomenete si na některé vynálezy 19. století, které usnadnily výrobu novin?

Ačkoliv se původ slova bulvár váže k pouličnímu prodeji tiskovin, dnes se s bulvárem setkáváme i jinde. Ve kterých typech/druzích médií na něj můžeme narazit?

## 3. Seznamte se s názory a zkušenostmi bývalého bulvárního novináře Richarda Sachera.

„Hlavní příkázání všech novin a časopisů hlásá, že musí být pravda, co v nich stojí! Tahle zásada platila pár let po revoluci, když tady bulvár začínal. Dnes mám pocit, že čím větší výmysl se na titulní straně bulvárních plátek objeví, tím má větší úspěch u čtenářů. Ne nadarmo se nejen u divadla říká, že svět chce být klamán... Někdy nevkus ze strany novináře zachází až tak daleko, že se na titulní straně objeví šokující titulek, který si vysloveně protiřečí s textem uvnitř.“

Další pravidlo praví, že každý z nás se nejvíce zajímá o ostatní lidi. Člověk je proto vždy středem pozornosti. Lidé se zajímají o ty noviny, z nichž nemluví pouze fakta, ale i city. Nutná je i vyváženost. Bulvární tisk (...) by měl být jako svět. Člověk v něm musí nacházet každý den vedle sebe něco smutného i veselého, něco potěšitelného i strašného, poučného i zábavného. Je nutné si uvědomit, že po každém dešti svítí slunce. A to platí pro každou stránku. Bohužel se tak neděje pokaždé a občas máte po přečtení novin pocit, že byste nejraději skočili z Nuselského mostu...“

Richard Sacher: *Byl jsem bulvární novinář*



Co autor myslí bulvárem „pár let po revoluci“? O kterém období hovoří a jaká je souvislost s médii?

Vymyslete témata dvou bulvárních článků, která se vzájemně vyvažují.

Jaké novinové zprávy ve vás nejvíce vzbuzují negativní emoce a proč?

#### 4. Přečtěte si tři titulky z bulvárních novin s různou datací.

Aha!: Tohle se valí z Maďarska!

Blesk: Uprchlíci pozor! Do Česka jen jednu ženu...

Blesk: Mistr hubanců Junker: Češi, olíbejte tisíce migrantů navíc. A POVINNĚ



Které tematiky se titulky týkají?

Jaký vztah zauímají k tematice?

Jsou takové titulky přijatelné?

#### 5. Přečtěte si dvě tvrzení týkající se jazykové roviny bulvárních článků, z nichž je však pravdivé jen jedno. Odhalíte které?

V textu se objevují věty (např. řečnické otázky nebo zvolání), jejichž cílem je navázat kontakt s adresátem a ovlivnit jeho postoj ke sdělované informaci.

S ohledem na méně vzdělaného čtenáře se oproti serióznímu tisku neobjevují v bulvárních článcích přechodníky (přehrávkové, navrátkové, žužlajkové...).



#### 6. V bulvárním zpravodajství se často setkáváme s přídavnými jmény, jejichž účelem je článek zatraktivnit senzacechtivému čtenáři. Několik příkladů najdete i mezi následujícími slovními spojeními, která pocházejí z deníku Blesk.

Přiřaďte přídavná jména k podstatným tak, aby společně dávala smysl.

Které spojení považujete za nebulvárnější?

Doplňte do tabulky alternativu, kterou by použilo seriózní médium. Pokud původní variantu považujete za vhodnou, nemusíte vymýšlet náhradu.

pohádkové		praktiky	
plačtivé		pozadí	
macaté		tempo	
absurdní		počasí	deštné
upocené		zábava	
raketové		vítězství	
nekalé		honoráře	





